HEMMELIG

(SA) Møte i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 18. november kl. 16.

Møtet ble ledet av lederen: Jan Petersen.

Til stede var: Gro Harlem Brundtland, Johan Buttedahl, Kaci Kullmann Five, Knut Frydenlund, Kirsti Kolle Grøndahl, Theo Koritzinsky, Harald U. Lied, Jan Petersen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Liv Aasen, Kjell Magne Fredheim, Bjarne Mørk Eidem, Kjell Furnes, Einar Førde, Thor Knudsen, Oddrunn Pettersen, Borghild Røyseland, Asbjørn Sjøthun, Bjørn Erling Ytterhorn, Gunn Vigdis Olsen-Hagen, Sissel Rønbeck, Hallvard Bakke, Anders Talleraas og Peter Angelsen.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Svenn Stray.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra statsministerens kontor: Statssekretær Nils Morten Udgaard. Fra Utenriksdepartementet: Ekspedisjonssjef Bjørn Kristvik, byråsjef Sverre Stub og byråsjef Johan L. Løvold.

Videre var til stede komiteens delegasjonssekretær Hans Brattestå.

Dagsorden

1. Orientering ved utenriksministeren om norsk stemmegivning vedrørende det svensk/meksikanske resolusjonsforslag i FN om kjernefysisk fastfrysing.

2. Eventuelt.

Sak nr. 1

Orientering ved utenriksministeren om norsk stemmegivning vedrørende det svensk/meksikanske resolusjonsforslag i FN om kjernefysisk fastfrysing.

(SA) LEDEREN: Jeg gir ordet til utenriksministeren til redegjørelsen.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg må innledningsvis bare få beklage at dette møtet er kommet i stand slik i all hast. Forklaringen er imidlertid at avstemningen i første komite i FN over dette forslaget har vist seg å komme atskillig før vi opprinnelig hadde fått rede på, og det har ført til at behandlingen både i Regjeringen og nå i den utvidede utenrikskomite har måttet skje litt hurtigere enn hva ellers var forutsatt.

Vi har fra Utenriksdepartementets side fortsatt vårt arbeid fra i fjor både på politisk nivå og på embetsmannsnivå for å få frem forslag i FN om kjernefysisk fastfrysing som Norge kan stemme for. Jeg har selv tatt opp saken med Mexicos utenriksminister under en samtale i FN tidligere i høst. Statssekretæren i Utenriksdepartementet som også har vært i FN under høstens generalforsamling, har hatt samtaler med Mexicos nedrustningsambassadør og også med Sveriges nedrustningsambassadør om denne saken.

Tre resolusjonsforslag fremlegges i år som i fjor, dvs. foruten et meksikansk forslag, et forslag fra India og ett fra Sovjetunionen. Det indiske forslag, som Norge avstod på i fjor, er uendret. Dette forslag vier fortsatt ikke verifikasjonsproblematikken noen omtale. Også det sovjetiske forslag, som Norge stemte mot i fjor, er stort sett uendret. Dette forslaget må ses i forhold til tidligere sovjetiske frys-forslag i FN som var klart innrettet mot utplassering av nye vestlige kjernevåpen uten at f.eks. de sovjetiske SS-20 ble berørt.

Følgende hensyn har vært lagt vekt på fra norsk side i de drøftelser som har funnet sted om ytterligere endringer i det meksikanske resolusjonsforslag:

Det har igjen vært maktpåliggende å få reflektert i teksten at frys ikke kan ses uavhengig av spørsmålet om reduksjoner av kjernevåpen. Siden Genève-forhandlingene nå er kommet i gang, gikk Norge sterkt inn for at dette faktum måtte gis en fremtredende og positiv omtale i teksten, helst i en egen paragraf. Dette ville videre bidra til å knytte fryskonseptet mer direkte til spørsmålet om forhandlinger om reduksjoner og således underbygge at frys bare kan virke meningsfylt som ledd i forhandlinger.

(SA)

Det har videre vært av avgjørende betydning å utvirke en mer balansert resolusjonstekst enn i fjor. Paragrafer hvis innhold måtte forstås som ensidig kritikk av USA, burde fjernes.

Det er endelig blitt understreket at de forbedringer som ble foretatt i resolusjonsteksten i fjor etter norsk forslag om krav til kontroll, måtte beholdes også i år.

Det meksikanske forslaget har i år undergått flere endringer. Av positive endringer skal påpekes følgende: Det er tatt inn en ny innledende paragraf som hilser velkommen de amerikansk-sovjetiske forhandlingene i Genève. Det står i sjette innledende paragraf. Dermed ivaretas det viktige hensyn at kjernefysisk fastfrysing må knyttes sammen med forhandlinger om reduksjoner av kjernevåpen.

Det er etter norsk ønske fjernet en innledende paragraf i forhold til fjorårets forslag, som ut fra sin sammenheng ble ansett å hevde at USA forfektet det syn at kjernevåpenkrig kunne begrenses eller vinnes.

Den mer tilfredsstillende omtale av verifikasjonsspørsmålene som ble akseptert etter norsk forslag i fjor, er beholdt i årets forslag.

Det er også positivt at det ikke er inntatt noen referanse til noen sovjetisk rapport om oppfølging av fjorårets resolusjon.

Når det gjelder negative elementer i årets meksikanske resolusjonsforslag, skal pekes på følgende:

Resolusjonsteksten inneholder i år som i fjor i tredje innledende paragraf formuleringer som er en kritikk av NATOs forsvarsstrategi, selv om NATO ikke er nevnt ved navn.

Endelig inneholder resolusjonsteksten i år som i fjor ingen formulering i første operative paragraf som utvetydig slår fast at det dreier seg om en avtalt kjernefysisk fastfrysing mellom de berørte parter. I fjor var det av vesentlig betydning å få presisert at det dreide seg om en avtalt frys i og med at det på det tidspunkt ikke foregikk forhandlinger, og siden frys etter norsk syn ikke kunne tenkes gjennomført uten som resultat av forhandlinger mellom partene.

(SA) I og med at resolusjonsforslaget adresserer seg til USA og Sovjetunionen som nå forhandler om kjernevåpenreduksjoner, er det i år ikke i den grad nødvendig å insistere på at spørsmålet om avtalt frys eksplisitt fremgår av resolusjonsteksten.

Etter å ha vurdert disse momenter som jeg her har nevnt vedrørende den nåværende resolusjonstekst, er Regjeringen kommet til at man for å understreke vårt lands sterke tilslutning til kjernefysisk nedrustning bør stemme for den meksikanske resolusjonsteksten med en stemmeforklaring der vi gir uttrykk for følgende:

- Resolusjonsforslaget gir støtte til de forhandlinger som pågår i Genève. Norge oppfatter det derfor nå som støtte også til avtalt frys. Et vesentlig norsk hensyn kan derfor sies å være ivaretatt.

- Det vil videre bli fremhevet at Norge står bak Den vestlige allianses strategi og er uenig i resolusjonstekstens omtale av at

"kjernefysisk avskrekking har øket risikoen for utbrudd av kjernefysisk krig og ført til større usikkerhet og mindre stabilitet i internasjonal politikk".

- Videre at Norge fortsatt bygger på NATOs dobbeltvedtak, som også tar sikte på forhandlinger for å redusere faren for atomkrig i Europa. Norges stemmegivning innebærer derfor ikke noen kritikk av de land som setter dette vedtaket ut i livet eller av andre omforente NATO-vedtak.

Endelig bør det i stemmeforklaringen gjøres klart at Norge vil opprettholde fjorårets stemmegivning på det indiske og det sovjetiske frysforslaget, da ingen nye momenter er kommet til som skulle betinge en endret norsk stemmegivning når det gjelder disse.

LEDEREN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen og gir ordet fritt.

(SA)

KNUT FRYDENLUND: Jeg vil først uttrykke vår tilfredshet med at Regjeringen denne gang finner å kunne stemme for dette resolusjonsutkastet. Jeg tror at Regjeringen kan regne med bred tilslutning til denne holdningen i Stortinget.

Når det gjelder det som utenriksministeren sa både om vurderingen av innholdet i de enkelte paragrafer og også om det som skulle være stemmeforklaringen, er det Regjeringens sak som vi kan ha ulike oppfatninger av, men det avgjørende for oss her er den konklusjon som utenriksministeren la fram.

Hvis jeg bare kan ta et praktisk spørsmål samtidig, leder: Ville det ikke ha vært gunstig - særlig når det gjelder møter med så kort tidsfrist som det ble ved innkallelsen til dette, og som utenriksministeren har forklart årsaken til - at medlemmene av den utvidede samtidig med innkallelsen kunne ha fått resolusjonstekst?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Mener du resolusjonsteksten fra FN?

KNUT FRYDENLUND: Ja, slik at vi hadde den for hånden.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Ja, jeg er enig i det.

(BW) BJØRN ERLING YTTERHORN: Jeg vil bare få gi uttrykk for vår skuffelse over vedtaket.

Man sier at man bygger videre på NATOs dobbeltvedtak. Det kan man nok si når det gjelder første delen av dobbeltvedtaket, som dreier seg om forhandlinger. Men den andre delen dreier seg om utplassering av et antall mellomdistanseraketter i Europa for å oppnå en viss balanse. Man kan ikke fryse, dvs. stoppe all utplassering osv., og samtidig fastholde dobbeltvedtaket. Da kommer man i strid med seg selv og med NATO-alliansens hensikt med dobbeltvedtaket.

Dernest vil jeg si at frys på det nåværende tidspunkt eller i overskuelig fremtid vil bidra til å fastsementere sovjetisk nuclear-overlegenhet i forhold til Vest-Europa, med de sikkerhetspolitiske pressmuligheter som det innebærer.

Vi er derfor meget leie for dette vedtaket og kan bare beklage det.

JOHAN BUTTEDAHL: Jeg kan på vegne av Senterpartiet gi uttrykk for at det er stor tilfredshet med den beslutning som Regjeringen har fattet. Jeg mener det var en klok beslutning.

Utenriksministeren har gjennom lengre tid arbeidet for å endre det meksikanske resolusjonsforslaget. Jeg synes han er kommet et langt stykke på vei i dette. Og vi vet også at det er en del endringer som har skjedd internasjonalt siden vi sist behandlet det lignende forslag for et år siden. Genève-forhandlingene er kommet i gang. Derfor er jeg enig med utenriksministeren i at den situasjonen som vi nå er i, tilsier at vi stemmer for resolusjonsforslaget. Jeg gjentar: Det var en klok beslutning.

JAN P. SYSE: Jeg vil gi uttrykk for Høyres tilslutning til denne stemmegivningen, at man stemmer for, men vil selvfølgelig understreke at vår tilslutning helt ut er bygd på den presise stemmeforklaring man gir, og som er referert her.

HARALD SYNNES: Jeg vil på vegne av Kristelig Folkeparti si at vi er glad for den konklusjon som Regjeringen er kommet fram til. Jeg tror det ikke bare er i Stortinget at det standpunktet vil ha bred oppslutning, og vil håpe at det også i oppfølgelsen kan gi de konsekvenser vi alle egentlig ønsker å oppnå.

(BW) THEO KORITZINSKY: Jeg er sikker på at det i størstedelen av norsk opinion og i de fleste partiene er tilfredshet med at Regjeringen nå finner å kunne stemme for det svensk-meksikanske reoslusjonsforslaget. Det bringer oss på linje med flertallet av FNs medlemsland. Det er positivt, og det er en oppmuntring, slik vi ser det, for de kreftene - ikke minst fredsbevegelsen i vårt eget land - som gjennom lengre tid har arbeidet for å få til en slik stemmegivning fra norsk side.

Når det gjelder de punktene som utenriksministeren varslet vil inngå i en norsk stemmeforklaring, har jeg flere kritiske merknader til dem, men vil gjerne komme tilbake til det i forbindelse med Stortingets behandling av saken. Jeg regner i hvert fall med at det vil bli høve til å kommentere denne stemmegivningen i forbindelse med utenriksdebatten og gjennom utenrikskomiteens behandling av det forslaget om frys som foreligger.

KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Jeg vil gjerne helt apropos få stille et spørsmål:

Jeg går ut fra at man under behandlingen av dette spørsmålet har hatt ganske mange kontakter, og jeg lurer på om utenriksministeren har noen formening om hvilke andre NATO-land som vil stemme på samme måte som Norge under denne avstemningen.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: De NATO-land som stemte for resolusjonen allerede forrige gang, var Danmark og Hellas. Vi har ikke hørt noe om at de ikke vil opprett-holde sin stemmegivning denne gangen. Det er foreløpig ikke noen andre som har tilkjennegitt klart at de vil stemme annerledes enn forrige gang. Jeg holder det like-vel ikke for usannsynlig at Island kanskje kommer til å følge Norge. Hvorvidt noen andre NATO-land kommer til å gjøre det, av dem som forrige gang avstod, det er vi ikke i stand til å svare på nå.

I tilknytning til det hr. Ytterhorn bemerket, kan jeg noe mer generelt si at jeg personlig - og jeg mener også å kunne tale for hele Regjeringen - i grunnen har følt det slik at det var uheldig, så enig som man i virkeligheten er i Norge om nødvendigheten og ønskeligheten av kjernefysisk nedrustning, at man liksom skulle ha en todeling på en avstemning i FN som vedrører dette spørsmålet. Derfor har jeg, som dere vet, utført et ganske omfattende arbeid både i fjor og i år for å forsøke å få resolusjonsteksten slik at man kan stemme for den fra norsk side. Jeg fikk til en del endringer i fjor som pekte i riktig retning.

(BW) Vi vet jo at det i fjor var store kretser innen Stortinget og det politiske liv som mente at vi allerede da kunne ha stemt for, med en stemmeforklaring i likhet med den som foreslås nå. Regjeringen og undertegnede vurderte imidlertid dengang situasjonen slik at det allikevel kunne misforstås. Situasjonen er i dag endret vesentlig, idet forhandlinger er i gang. Det er også slik at det som et ledd i disse forhandlingene faktisk fra begge parters side ligger forslag på bordet som innebærer frys.

Derfor er situasjonen nå slik at vi i dag kan tilrå en positiv stemmegivning. Vi er også glad for at det samtidig resulterer i at Norge ved denne stemmegivningen kan demonstrere en bred utenrikspolitisk og nedrustningspolitisk enighet.

KNUT FRYDENLUND: Dette med stemmeforklaringen og vurderingen av innholdet i resolusjonen kan vi jo komme tilbake til under senere debatter i Stortinget. Jeg vil bare erklære meg enig med utenriksministeren i hvor viktig det var å unngå en todeling om resolusjonen her i Stortinget, og samtidig peke på at man ved denne norske stemmegivningen nå vil få en nordisk enighet i denne saken. Det har jo også tidligere stort sett vært regelen i FN at de nordiske land har stått sammen.

Jeg er også helt enig i utenriksministerens vurdering at Island nå sannsynligvis vil følge Norge, som det tidligere har pleidd å gjøre.

KOMITEENS LEDER: Flere har ikke tegnet seg, og debatten som sak nr. 1 er dermed avsluttet.

Det er ikke anmeldt noen sak til post nr. 2 på dagsordenen - Eventuelt.

Møtet hevet kl. 16.20.
